

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Joannis Schefferi Argentoratensis De Re Vehiculari Veterum Libri Duo

Scheffer, Johannes

Frankofurti, 1671

Joannis Schefferi Argentoratensis Notæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13156

JOANNIS SCHEFFERI Argentoratensis NOTÆ.

Ad Præfationem.

IN rei alicujus sacra.) Fuerunt & aliæ caussæ, cur nummis signa ejuscemodi imponerentur. Sic enim significabantur sæpe tributihonores, item munera publica, & id genus, qvod ex nummis Cæsarum & Augustorum liqvet. Sæpe sic gestarum rerum servabatur memoria. Sæpe nummi ipsi pretiumq; illorum sic indicabantur, qvod ex bigatis, victoriatis & similibus est notum.

De carrorum.) Ita noster voce Italica. Rectius *vehicula* dicerentur. Nam carrus species vehiculi, non genus.

ὄχημα.) Hoc nihil differt à præcedenti, qvippe cujus casus est secundus. Videtur Pignorius exiguam Græcarum litterarum peritiam habuisse.

Sub nomine plaustri sunt multi carri.) Putat, plaustrum qvoque generale nomen esse. Ac sic sæpe in sequentibus. Sed hoc falsum.

Cap. I.

Ἀμαξίας.) Occurrit in hac voce, qvod supra in voce *ὄχημα* à nobis observatum est.

Παρά τῶν.) Hæc ex Suida sunt desumpta, qvi sic explicat *ἀμαξίαν*. Itaq; nil faciunt ad *ἀμαξίαν*, cum *ἀμαξία* sit ab *ἀμαξα* non hoc ab illo.

fff 3

Quadri-

Quadriga Erichtonii.) Hoc non lectum mihi; Vellem itaque, ut auctorem idoneum nominasset.

Sybelli.) Videtur Cypselum intelligere. Sed de curru ejus talis nil reperio apud alios.

Equis appositæ erant alæ.) Nec hoc lectum mihi. Et vide, quæ de curru Solis dixi libro primo. Pelopis equos facit alatos Pausanias in Eliacis I. verum ibi agit de statua eorum sic formata: Ἐκατέρω μὲν δὴ δύο ἀλῶν εἰσὶν ἵπποι, τοῖς δὲ τὸ Πέλοπος ἐστὶ περιφόρα καὶ πτερὰ. Quæ sic vertit Interpres: *Bigis uterque invehitur, sed pinnati sunt Pelopis equi;* Cum debuisset: *Quisque equis utitur duobus;* Cum sit sermo de ἀμίπποις.

Quæ vocabula idem notant.) Falsum hoc, nec, ubi Græcum ἀμάξα, ibi statim de plastro cogitandum. Sæpe generalis vox est.

Pilenti, Carpenti.) Omnia hæc distincta sunt, quod ipse noster non dissimulare potest in sequentibus.

Carpentophorus.) Hunc ego nusquam reperio, & ex explicatione liquet, καρπόφορον in animo habuisse. Sed nec καρπόφορος, seu carpophorus, de vehiculo invenitur, & plane imperitia linguæ Græcæ obstitit Ligorio. Ad postremum decimæ, quas hic memorat, Romanis penitus fuerunt ignotæ.

Carpentum fastigiatum.) Quid est, *fastigiatum?* & quare *fastigiatum?* Sequitur apud Tacitum: *Suum quoque fastigium Agrippina altius extollere.* Hinc natum carpentum fastigiatum, quod est prorsus ineptum.

Cap. II.

Plane sicut carpentum.) Hoc verò falsum esse docent, quæ de vehiculo utroque differui.

Fuisse repertum in Hispania.) Dicam infra, cap. 23.

Sculptos in hunc modum.) Utinam nobis eos exhiberet quispiam delineatos diligenter, multum sine dubio juvarent institutum hoc. Nunc ignorare cogimur, nunquam, quod sciam, publicatos.

Cap. III.

Δύτροχον.) Hoc propriè non est ciseum, sed vehiculum quodlibet,

libet, cum rotis duabus. Vide tamen, quæ de cificio notavimus.

De eadem re.) Cleobis & Bitonis intelligit historiam. Primum autem quis ex Græcis *δύπλοχος* scribat usos, haud recordor. Deinde, si vel maximè quis hoc scriberet, non tamen inde sequeretur, *δύτροχος* esse cificium.

Cisarius.) Scribendum erat *cisarius*.

De jure cisario.) Nulla lex de jure cisario, nullum jus cisarium extat apud veteres. De cisario agitur, si cificium everterit, in l. 13. ff. Locati, ex quo jus hoc noster est commentus.

Plaustra, vehicula & cisia.) Totum hoc est falsum. Nunquam enim bigæ, trigæ, ac id genus, plaustra cisiave dicta.

Anterior erat pro auriga.) Hoc tantum valet in vehiculis generis Cyrenaici, non in eis, quæ à Cyro sunt excogitata.

Et alias appellatus sit carruca.) Sed à nullo idoneo Scriptore.

Tornus est carrus.) Ineptissimè. Nunquam tornus vehiculis annumeratus est. Vitruvius sic ait, lib. X. cap. 1. ubi agitur de machinis in universum: *Non minus sunt innumerabiles moderationes machinationum, de quibus non necesse videtur disputare, quoniam sunt ad manum quotidiana, ut sunt rota, folles fabrorum, rheda, cisia, torni, cateraque, quæ communes ad usum consuetudinibus habent opportunitates.* Quia hic rheda, cisia & torni mutuò se excipiunt, omnia hæc vehicula putavit, sed eadem ratione folles quoque ac rotas facere vehicula potuisset, quæ præcedunt. At quis non videt absurditatem.

Cap. IV.

Carruchi argentei in vico Sigillari dicto.) Primum non argentei, sed argentati fuere, inter quæ duo plurimum est discriminis. Deinde nullus Romæ vicus fuit Sigillaris, sed Sigillarius, in regione septima, à quo, nisi fallor, differebat locus peculiaris *ad Sigillaria* vocatus, quem in animo noster habuit, cum ista scriberet. Nec enim dubitari debet, quia respexerit Svetonium, sic loquentem vita Claudii, cap. 16. *Essedum argenteum sumptuosè fabricatum ac venale ad Sigillaria redimi concidit, coram imperavit.* Verum ex his verbis id colligere, quod facit Ligorius, est ex quo vis quidvis facere.

Per

Per diminutionem.) Hoc nemo demonstraverit. *Quodlibet Duabus rotis.*) Imò quatuor, quod jam docui. (per se est.

Cap. V.

Pro carpento.) Hoc verò nusquam legi haecenus.

Quae instituuntur oblectationis gratia.) Etiam hoc est falsum. Non ad oblectationes pertinebant, verum sacra.

Qui dicti sunt Armamaxi.) Putavit, aurigarum esse hoc vocabulum. Et repetit inferius, cap. 23. At nulli apud veteres armamaxi, verum harmamaxæ, Græcis ἀρμάμαξαι, nec homines, sed vehicula. Neq; aliud Tertullianus voluit, quod alibi ostendi.

Cap. VI.

Biroton.) Docet & hic locus, Græcarum litterarum imperitiorum Ligorium fuisse. Nam birotum non est Græcum, verū βύτρονον.

Bigæ, quadrigæ.) Nunquam hæc vehicula birota nuncupata. Birotum enim ad portanda onera spectabat, non sic bigæ quadrigæve.

Deipanetta.) Quid hoc sit vocabuli, fateor me ignorare.

Duodecim aliquando.) Hoc verò frustra dicitur, nec ex ullo veterum probari poterit vel verbulo.

Cap. VII.

Burdonum.) Falsissimum hoc est. Burdones equi fuerunt, vel muli, quod prolixè nobis etiam post alios est demonstratum.

Cap. VIII.

Camulon.) Etiam hoc falsum. Camulon nihili est vocabulum, & ignotum Græcis pariter ac Latinis. Chamulcum habes apud Ammianum, sed pro alio prorsus genere.

Sicut apud Græcos camula dicitur herba.) Camulam herbam nullam scio. Chamælæam reperio, sed eanil hue facit. Alias est χαμηλὸς quibusdam, quod Latinis *humilis*. An hoc respexerit, ignoro.

Cap. IX.

Vehiculi, hoc est, carri.) Imò verò equi, muli, asini, vel hominis, quod ostendi capite de clitellis.

Seētabere canthum.) Liqvet, *canthum* & *cantherium* habuisse pro eodem, quod haud magnam eruditionem arguit.

Covinus pars currus.) Imò integrum, suiq; generis vehiculum, quod ipse in sequentibus fatetur.

Secunda-

Secundarias quasdam habenas.) Totum hoc est commentitium. De habenis observavit, quod & nos ostendimus, trajici per annulos consuevisse. Sed fuerunt illæ habenæ ordinariæ, nec annuli in capsâ, verum iugo, quod abunde monstravimus.

Cap. X.

Combatus.) Omnia hæc falsa sunt, & inepta, & vox ipsa prorsus ignota classicis scriptoribus.

Comba, quod lecticam.) Hoc ex cubandi vel accumbendi voce arbitror collegisse. At *comba* veteribus, quæ & *cumba*, & *cymba*, navigium, non lectica, quod in libris nostris de Militia Navali demonstravimus.

Vox est lingue Sabine.) Hæc vero ficta sunt à nostro, neq; usquam apud veteres leguntur.

Apparet ex antiquis monumentis.) Supra jam optavimus ab amantibus antiquitatis ista publicari, quod hic repetimus.

Cap. XI.

Sulpitius Gallus.) Hunc ego Sulpitium Gallum penitus ignoro, neq; visum hætenus, aut in lucem datum arbitror.

Cap. XII.

Comitatus semper Marco Antonio.) Nihil tale apud Plutarchum legas. Antonium Roma profugisse ad Casarem scribit ἐπιπεδίων ζευγών, quod non video, quid huc faciat.

Curricula.) Feminino genere non legi hætenus, quod sciam.

Curritius.) Penitus ineptum etiam hoc vocabulum existimo.

Propterea Cicero.) Nil ex hoc Ciceronis loco colligas ad confirmandum, quod præcedit. Imo curriculum ibi non vehiculum est, sed spatium currendi, quod cuius mediocriter perito apparet.

Ut testatur Plinius.) Lib. VII. cap. 20. Sed ibi nihil tale, tantum ait, *nocte ac die longissimum iter vehiculis tribus emensum.*

Cap. XIII.

Panem & palma.) Scribe, *panem & palmulas*, sic enim hebet Suetonius cap. 26.

Quod effeda allatus esset commeatus.) Hoc inane interpretamentum est. Nam Syetonijs quidem testatur Augustum ipsum, vectum effeda, cœpisse cibum, quod alij, tanquam in loco inconuenienti facere detrectabant. Itaq; hic nil de commeatu in effedis vehi solito vel verbulo.

Hoc genus militare esse.) Imo verò hinc colligitur, circense esse. Nam de victoria in Circo loquitur, non in bello.

Currurarius, vehiculararius.) Omnia hæc sunt barbara, & Latinis auribus ignota.

Cap. XIV.

Quoniam est incommodum agris.) Nihil tale, imo omnia contraria legas apud Gellium, ut ex iis constat, quæ de hoc vehiculo tradidimus.

Cap. XV.

Portandis per vias straminibus.) Hæc ex Isidoro male intellecto hausit, quia scripserat, esse *mollibus stramentis positam*. De straminibus enim nemo quidquam habet, quod Ligorianis conueniat.

Trahebaturq; ab equis.) Imo portabatur, quoniam destitutum erat rotis, & vehiculum, quod in monumentis vidit, generis non hujus fuit, sed alterius.

Sunt & alij currus quadriroti.) Qui nil faciunt ad basternas, propter causas, quas jam dixi.

Carri non genuini.) Cur hos minus genuinos vocitet, quam alios, haud equidem excogito, nisi fiat in respectu ad basternas. Verum ita currus nulli genuini erunt.

Cap. XVI.

Qui simul carro tali vehuntur.) non simpliciter & ubiq;, verum in militia & prælio.

Corpus ejus.) Ita nominat ex ingenio linguæ Italicæ, quod Latini appellarunt *capsam*, sive *sellam*, quod semel fuit annotandum.

Atq; interdum umbella.) Hoc ex Glossis suspicor hausisse, in quibus legitur *ουλυδωχης, bennarius*. Quia enim mentio hic fit *ουλυδωχης*, ipse de umbella cogitavit.

Cap.

Cap. XVIII.

Equis tribus ad jugum.) Imo à duobus subjugis, & uno funali, quod abunde declaratum est.

Hoc volumine.) Quod scripsit de Familiis Romanis, & cujus pars est hoc opusculum. Alias qui nummos volet cernere, consulat Urfinum in familia Claudia, Nævia, & aliis.

Cap. XIX.

Ab Erichthonio.) Hoc non sic simpliciter est verum, quod monstravi alibi.

Iuxta traditionem poetarum relucet inter stellas.) Ne hoc quidem verum est. Nunquam quadrigas retulerunt inter sydera, sed Erichthonium, quem Aurigam nuncuparunt. Consule Germanicum, ejusq; veterem Scholiasten.

Quinquejuga.) Talis mihi hætenus non est observata.

Exjuga.) Scribendum *hexjuga*, vel potius *sexjuga*.

Victoriatum cum imagine victorie.) Vide Plinium lib. XXXII.

cap. 3.

Trigarium certamen.) Hoc totum esse commentitium, & electione prava natum, pridem demonstrarunt eruditi, & nos quoque aliqua habemus, ubi egimus de trigis.

Præter alteras, quas tenet manibus.) Putat duplices habenas habuisse, sicut liquet etiam ex sequentibus. At nemo veterum hoc prodidit. Repugnant etiam imagines. Vide quadrigas exemplo Rubenianarum delineatas nobis.

Octajuges & nonajuges.) Vellem ostendisset nobis, ubi currus hi legantur. Nobis enim hætenus sunt incogniti.

Cap. XX.

Uti sunt in cursu.) Imo verò ad onera vehis plaustrisq; utebantur, non ad cursum. Nam de cursu publico ne ipse quidem loquitur.

Octophorarius.) Ficta, barbaraq; vox, & incognita scriptoribus.

Solus usus est Caligula.) Hoc sine dubio hausit ex Suetonio. Sed is nihil tale, tantum ita habet cap. 43. *Irer confecit in-*

terdum adeo segniter & delicate, ut octophoro veheretur. Quia legit *veheretur* noster, de curru eum loqui arbitratus est.

Appellata Ptolomais.) Hæc ex sacris navibus seu publicis Atheniensium, nec cum ea confundenda, quam describit statim ex Plutarcho, ut conjicio. Meminit sane ejus Ulpianus ad Demosthenis Midianam, sed ea, quæ de Ptolomæo habet noster, non agnoscit.

Proras quatuor.) Tales ego nullas usquam legi. Et Athenæus Ptolomæi naves facit biproras & bipuppes tantummodo. Itaq; hic quidem mihi omnia pro commentitiis habentur.

Habebat q; lecticam gestatam à servis.) Hæc non satis cum præcedentibus conveniunt. Nam si à servis fuit portata, quid ita rotis octo debuit instructa esse?

A clientibus aut mulis.) Quasi genus unum idemq; jam ab hominibus, jam à mulis fuerit portatum; quod est falsissimum.

Suetonius de Marone loquens.) Nihil de Marone hoc apud Suetonium reperio. Sed nec ex verbis, *ei succollentibus*, & quæ sequuntur, quidquam habet Suetonius. Puto invenisse alicubi, & credidisse Suetonij, cum essent alterius, cujuscunq; denique, qui Suetonium laudaverat.

Seneca porro dicit.) Ne hæc quidem Senecæ sunt verba, sed alterius, qui habuit in animo, quæ leguntur apud ipsum in libello de Tranquillitate: *quod refert, quantum habeat, quot lecticarios, &c.*

Ocreana.) Plane suspicor, scriptores ipsos non consuluisse Pyrrhum, verum habuisse nescio à quo confecta quædam excerpta, ipsi quoque non intellecta satis. Suetonius sic habet c. 78. *Acana lucubratoriam se in lecticulam recipiebat.* Porro longe alia est hæc lecticula, quam de qua hic agitur.

Vsus est ea etiam Cesar, sed ex arbore.) Hoc quoq; nusquam legitur.

Curtius.) lib. VII. c. 6. ubi & ipse tantum habet ita: *Castris inde motis lectica ferebatur militari.*

Suetonius in Vespasiano.) Rursum alienis oculis Ligorius est usus. Nam in Vespasiano quidem nullam lecticarium facit mentio-

tio-

tionem, nec perlatum per lectuarios in villam suam scribit, omnium vero minime de mulis docet ad lecticam.

Vocatq; lectuario.) Mulionem vocat clare, non lecticarium.

Baram.) Hoc barbarum, & à Gothis Germanisq; in Italiam translatum est vocabulum, Latinis pænitus ignotum.

Humeris gestata sicut sella.) Quantum conjicio, putat ferculum Romuli fuisse formatum instar feretri sepulchralis, cum afferibus duobus, sic, ut à quatuor ferri posset hominibus in humeris. Verum totum hoc, quantumcunq; commentitium est, quod ex iis liquet, quæ de eo ferculo tradidimus.

Cap. XXIII.

Currus Deorum.) Fersitan ex Tertulliano habet, qui currum Jovis in Circo *plaustrum* nominat. Verum ipse per contemptum ita loquitur, quod jam alibi notavi.

In conflictibus bellicis.) Hoc mihi quidem nunquam lectum est.

Parte prima sedet auriga.) Firmat Curtius, quando ait lib. iv. cap. 16. *Auriga Darii, qui, ante ipsum sedens, equos regebat, hasta transfusus est.* Nec tamen perpetuum hoc fuit.

Apertum erat retro.) Non de plaustro, verum curru hoc intelligendum, eoq; militari.

In cujus fastigio sedebatur sub dio.) Hæc verò prorsus non intelligo. De fastigio currus dixi supra ad caput primum.

Varro de Lingua Latina libro IV.) Nusquam Varro petorriti facit mentionem in his quidem libris, qui nunc extant. Deceptus noster rursus ab amanuensi suo videtur, qui ex Gellio excerpserat hæc verba, occurrentia lib. xv. cap. 38. *Petorritum vox est Gallica. Id scriptum est in libro M. Varronis decimo quarto rerum divinarum. Quo in loco Varro, cum de petorrito dixisset, esse id verbum Gallicum, lanceam quoque dixit non Latinum, sed Hispanicum.* Quia Varro lanceam Hispanicam dixit vocem, noster etiam de petorrito hoc tradere putavit.

Plautus in Epodon.) Neq; Plautus scripsit Epodus, neq; vox pi-

lenti apud ipsum legitur. Horatius habet libro II. Epist. An fortassis compilator, cujus noster opera est usus, scripsit Flaccus, quod non bene ad spectum Pyrrhus putavit esse Plautus.

In taberna quadam.) Mox tamen ait subter scalas in sacello bonæ Deæ. Quamquam neutrum verum sit, nam juxta ad sacellum, extractus ex taberna, ubi latebras quæfiverat, in via publica, est interfectus. Vide Asconium ad hanc orationem.

Vnde Livius lib. V.) Cap. 25. sed ibi libri omnes habent non *plaustro*, verum *pilento*, ut nil hinc sequatur.

Promiscuè idem significantes.) Nusquam, ubi Scriptores accurati sunt.

Horatius Flaccus secundo epistolarum idem docet.) Imò facit contrarium, istaq; ut diversa ponit. Verba ejus: *Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves.* Equibus nil elicias ejusmodi, quod vult noster.

Sicut tradit Servius Honoratus.) Nullam litteram hac de re apud ipsum possum reperire.

Alii carpentum.) Ego nusquam hoc inveni.

Cap. XXIV.

Tantundem est ac carruca.) Si improprie loquaris, non si proprie.

Duabus constat rotis.) Imò quatuor, quod manifestè docui.

Nec Virgilius.) Imò Juvenalis Sat. VII. Unde liquet manifestè, nostrum non consuluisse ipsos auctores, verum aliena usum esse opera, in congerendis ipsorum locis atq; verbis.

Cap. XXVI.

Staticulum quoque species est vehiculi.) Totum hoc falsissimum esse, alibi abunde demonstravimus.

Cap. XXVII.

Leëtica volubili.) Quæ qualisve hæc volubilis leëtica sit, mihi quidem incompertum est. Puto plane natam ex ingenio Scriptoris nostri. Nam ejus apud veteres neque vola extat nec vestigium.

F I N I S.